

Innst. 150 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument 8:156 S (2010–2011)

Innstilling fra justiskomiteen om representantfor- slag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen og Morten Ørsal Johansen om endringer i voldsof- fererstatningsloven og opprettelse av en offer- omsorg

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingsrepresentantene Per Sandberg, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen og Morten Ørsal Johansen fremmet 9. juni 2011 følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven slik at det nåværende klageorganet, Voldsoffererstatningsnemnda, byttes ut med en ny og bredere sammensatt nemnd bestående av en jurist/advokat, psykolog som kan forholde seg til posttraumatisk stresslidelse (PTSD), lege, politi og en brukerrepresentant.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at også offerets nærmeste familiemedlemmer eller personer forsørget av offeret, blir inkludert i ordningen.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at voldsoffererstatning også ytes til norske statsborgere med fast bostedsadresse i Norge, men som oppholdt seg i utlandet da voldshandlingen ble utført.
4. Stortinget ber regjeringen innføre rett til bistandsadvokat for norske borgere med bosteds-

adresse i Norge som blir utsatt for overgrep eller annen alvorlig kriminalitet i utlandet.

5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at det også i spesielle tilfeller kan fremmes krav om erstatning uavhengig av foreldelsesfrister, spesielt når det oppdages langtidsskader som posttraumatisk stresslidelse.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at det kan gis erstatning dersom det er 'sannsynlig', og ikke 'klart sannsynlig', at skaden er forårsaket av en voldshandling.
7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at offeret får utbetalt et erstatningsbeløp straks det er fastslått at vedkommende er berettiget til erstatning.
8. Stortinget ber regjeringen om å likebehandle voldsofre med hensyn til mulig maksimalerstatning uavhengig av når volden skjedde.
9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at utgifter til spesialisterklæringer alltid dekkes i de tilfellene der det ellers er innvilget voldsoffererstatning.
10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at politiets plikt til å opplyse om muligheten til å søke om erstatning, og politiets plikt til å opplyse om at erstatning kan nektes dersom fornærmede ikke krever erstatningskravet tatt med i straffesaken mot skadevoldte, tas med i lovteksten.
11. Stortinget ber regjeringen opprette et ombud for kriminalitetens offer og deres pårørende.
12. Stortinget ber regjeringen opprette en nasjonal offer-omsorg, etter modell av Brotsoffermyndigheten i Sverige.

13. Stortinget ber regjeringen opprette et eget voldsofferfond hvor det pålegges den enkelte kriminelle å betale inn en viss sum/prosentsats til fondet, etter modell av Brotsoffermyndigheten i Sverige.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Tore Hagebakken, Sigvald Oppebøen Hansen, Anna Ljunggren og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Ulf Leirstein, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til representantforslag i Dokument 8:156 S (2010–2011) fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen og Morten Ørsal Johansen om endringer i voldsoffererstatningsloven og opprettelse av en offeromsorg.

Komiteen peker på at å bli utsatt for en voldshandling er en stor belastning, og kan medføre alvorlige konsekvenser for offeret og pårørende. Komiteen er opptatt av å ivareta og styrke stillingen til volds ofre og pårørende på en best mulig måte. Komiteen understreker at volds ofres stilling er betydelig styrket etter lovfesting av volds offererstatningsordningen i 2001, blant annet gjennom økte rettigheter i forbindelse med straffesaksbehandlingen fra 1. juli 2008. Komiteen deler forslagsstillernes oppfatning av at volds offererstatningsordningen kan forbedres og at volds ofre bør få flere og bedre rettigheter.

Til forslag 1

Komiteen viser til at det i representantforslaget foreslås endringer i Erstatningsnemnda for volds ofre. Prosessen rundt søknad om volds offererstatning oppleves ofte som en belastning for søkeren, og en omfattende klagebehandling kan gjøre byrden større. Komiteen viser til at Erstatningsnemnda har god medisinsk kompetanse, og har stor nytte av dette i sitt arbeid. Tilsvarende kompetanse bør også finnes i førsteinstans. Komiteen mener derfor at i stedet for å utvide sammensetningen i nemnda bør Kontoret for volds offererstatning som førsteinstans knytte til seg en eller flere medisinsk sakkyndige som kan bistå ved behov. Komiteen viser til Innst. 6 S (2011–2012) hvor komiteen av denne grunn foreslo at en andel av de økte midlene i statsbudsjettet for 2012 for Kontoret for volds offererstatning skal brukes til å knytte til seg person(er) med medisinsk kom-

petanse. Komiteen viser også til at det i statsbudsjettet for 2012 er foreslått en økning i bevilgningen til Statens sivilrettsforvaltning som vil bidra til hurtigere behandling av søknader om volds offererstatning, også ved Erstatningsnemnda for volds ofre, og komiteen støtter dette.

Komiteen er opptatt av at vedtakene som fattes ved Kontoret for volds offererstatning og i nemnda er så godt begrunnet som mulig. Komiteen er derfor fornøyd med at departementet i samarbeid med Kontoret for volds offererstatning har begynt arbeidet med å forbedre begrunnelsene slik at det blir tydeligere for søkerne at de relevante opplysningene er vurdert og at forklaringen på hvorfor vedtaket ble som det gjorde, er forståelig.

Til forslag 2

Komiteen deler forslagsstillernes syn på at offerets nærmeste pårørende i enkelte tilfeller bør kunne få volds offererstatning, og viser også til at det er flere avgjørelser fra Kontoret for volds offererstatning hvor dette har blitt innvilget. Komiteen ber derfor departementet vurdere om denne praksisen bør kodifiseres.

Komiteen viser i den forbindelse til høringsbrev av 7. desember 2011 om behandlingen av sivile krav etter terrorhandlingene 22. juli 2011 – forslag til enkelte endringer i volds offererstatningsloven og straffeprosessloven.

Til forslag 3

Komiteen viser til at det etter dagens rettstilstand er mulig for personer som er påført skader i utlandet å kunne få volds offererstatning etter den norske ordningen. Det vil for eksempel kunne være tilfellet dersom det ikke finnes tilsvarende ordning i dette landet. Komiteen viser videre til at Rådgivningskontorene for volds ofre kan hjelpe ofre med å søke volds offererstatning fra myndigheter i andre land. Komiteen mener derfor dagens rettstilstand sikrer at personer som er utsatt for voldshandlinger i utlandet, får erstatning.

Til forslag 4

Komiteen viser til at det i representantforslaget foreslås endringer i retten til bistandsadvokat for norske borgere utsatt for overgrep eller annen alvorlig kriminalitet i utlandet. Komiteen viser videre til justisministerens svarbrev datert 31. oktober 2011 (vedlagt), hvor det redegjøres for dagens regelverk. Komiteen ber regjeringen foreta en gjennomgang av rettshjelpsrunskrivet for å vurdere en eventuell klargjøring av praksis knyttet til reglene om retts hjelp til fornærmede i utlandet, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av rettshjelpsrundskrivet for å vurdere en eventuell klargjøring av praksis knyttet til reglene om rettshjelp til fornærmede i utlandet.»

Til forslag 5

Komiteen viser til at det i representantforslaget foreslås endringer i regelverket om foreldelse. Komiteen er opptatt av at regelverket om foreldelse tar nok hensyn til at den psykiske skaden som er påført kan føre til at ofre ikke får «tilstrekkelig kunnskap» før lenge etter at den skadevoldende handlingen er opphørt (dissosiativ amnesti). Dette gjelder særlig små barn som kan ha problemer med å huske og forstå hva som har skjedd. Mange vil ikke være klar over at de har vært utsatt for en straffbar handling før de har oppsøkt en fagperson, for eksempel en psykiater, og har gått i langvarig behandling. Komiteen viser i den forbindelse til avgjørelse i Erstatningsnemnda av 22. september 2011 (ENV-2011-761), hvor det gikk rundt 33 år fra de seksuelle overgrepene hadde funnet sted til det ble fremmet søknad om voldsoffererstatning. Søkeren fikk avslag fra Kontoret fra Voldsoffererstatning med den begrunnelsen at forholdet var straffe- og sivilrettslig foreldet. Erstatningsnemnda omgjorde imidlertid vedtaket og begrunnet det med at søker fremdeles er i en prosess av erkjennelse og forståelse av overgrepens konsekvenser, og at skadeomfanget fremdeles var usikkert. I vedtaket sies det:

«I klageomgangen er det vedlagt en uttalelse dateret 14.09.10 fra lege X ved X Bad. Han uttaler blant annet dette om søkers kunnskap om overgrepene:

'Selv om hun nok i større grad enn mange har hatt kontakt med den kognitive siden av opplevelsen, har kontakten med de følelsesmessige og fysiske konsekvensene av overgrepene vært meget vanskelig, og dermed har heller ikke den fulle erkjennelsen og forståelsen av overgrepens konsekvenser vært tilgjengelige for henne. Hun beskriver selv en gradvis prosess over mange år etter at overgrepene tok slutt, og etter at overgriper døde, fram til hun for første gang klarte å sette ord på det overfor en venninne, og enda lenge tid før hun klarte å fortelle noe til en terapeut og starte behandling.'

I klageomgangen er det også vedlagt en uttalelse datert 23.12.10 fra spesialist i psykiatri X.. Det fremkommer av uttalelsen at søker har gått i terapi hos X siden 18.04.06. Han hevder på bakgrunn av en medisinsk vurdering av søker at det ikke var mulig for søker å søke om voldsoffererstatning før hun gjorde det. I den samme uttalelsen bekrefter han at søker omtalte overgrepene i samtaler hos X Familiekontor, men at dette ikke kan tillegges vekt da søker kun opplyste om, men ikke fikk behandling for, de seksuelle overgrepene.

Nemnda finner etter en samlet vurdering at søker fikk den nødvendige kunnskap om skadene, oppgitt skadevolder og muligheten til å fremme et krav om

erstatning med et positivt resultat innenfor 3årsfristen i foreldelsesloven § 9. Det vises til nevnte uttalelse 18.04.06 fra spesialist i psykiatri X, og de behandlinger søker har hatt ved X Bad. Det fremgår av uttalelse 14.09.10 fra lege X at søker fremdeles er i en prosess om overgrepens konsekvenser. Dette innebærer at skadeomfanget fremdeles er usikkert. Forholdet var da ikke sivilrettslig foreldet på søknadstidspunktet.

Nemnda finner etter dette at det er rimelig å tilkjenne voldsoffererstatning for det aktuelle forholdet, jf. voldsoffererstatningsforskriften § 1.

Søker tilkjennes kr 150 000 i oppreisning, som er det maksimale beløp som kan tilkjennes i foreliggende sak. Det vises til at søker ble utsatt for seksuelle overgrep og skadeomfanget i saken.

Klagen har etter dette ført frem.»

Komiteen ber derfor departementet vurdere en tydeliggjøring av kravet til kunnskap slik at foreldelsesfristen ikke løper før den skadelidte har hatt faktisk kunnskap om den skadevoldende handlingen og reell mulighet til å handle på grunn av denne kunnskapen, i tråd med vedtaket fra Erstatningsnemnda nevnt ovenfor (ENV-2011-761).

Komiteen ber også departementet vurdere om det kan lempes på foreldelseskravet på andre måter, for eksempel gjennom å se på vilkår for avbrytelse av foreldelse og muligheten for å frikoble voldsoffererstatningsregelverket fra de alminnelige foreldelsesreglene.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en tydeliggjøring av kravet til kunnskap slik at foreldelsesfristen ikke løper før skadelidte har hatt faktisk kunnskap om den skadevoldende handlingen i tråd med vedtak ENV-2011-761 i Erstatningsnemnda.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det kan lempes på foreldelseskravet på andre måter, for eksempel gjennom å se på vilkår for avbrytelse av foreldelse og muligheten for å frikoble voldsoffererstatningsregelverket fra de alminnelige foreldelsesreglene.»

Til forslag 6

Når det gjelder forslag 6 i representantforslaget viser komiteen til justisministerens svarbrev, og støtter det som fremkommer der.

Til forslag 7

Komiteen viser til justisministerens svarbrev av 31. oktober 2011 og 6. desember 2011. Komiteen støtter regjeringens handlingsplan for Kontoret for voldsoffererstatning, og legger til grunn at dette vil effektivisere saksbehandlingen slik at det blir nedgang i restanser og den økte saksmengden som følge av terrorangrepene 22. juli håndteres uten at det går

utover kvalitet eller saksbehandlingstid – verken for eksisterende eller nye saker.

Til forslag 8

Komiteen viser til Justisdepartementets høringsbrev av 7. desember 2011 der den øvre grensen for samlet voldsoffererstatning foreslås hevet fra 40 G til 60 G. Med G menes her grunnbeløpet på vedtakstidspunktet.

Komiteen er positiv til de endringene som er foreslått i høringsbrevet og ser fram mot å få saken til behandling etter at høringen er avsluttet.

Til forslag 9

Komiteen viser til at voldsoffererstatningen ble endret i forbindelse med fornærmedereformen, jf. Ot.prp. nr. 10 (2007–2008), med en ny bestemmelse i § 14 femte ledd om at det i særlige tilfeller kan «bestemmes at en part skal få dekket utgifter til innhenting av erklæringer fra lege, tannlege, psykolog og lignende». Bakgrunnen for forslaget var at det var registrert en del søknader som ble avslått der utfallet kunne blitt annerledes dersom det hadde vært fremlagt bedre dokumentasjon, men hvor søker ikke hadde mulighet til å skaffe dette på grunn av dårlig økonomi. Komiteen viser videre til dagens praksis der det også er tilfeller av utgiftsdekning selv om vedkommende ikke fikk medhold i søknaden.

Komiteen er opptatt av at søkere får god nok informasjon om denne muligheten når de søker om voldsoffererstatning, og understreker viktigheten av at dette informeres om av Kontoret for voldsoffererstatning.

Til forslag 10

Komiteen er opptatt av at informasjonsflyten mellom politidistriktene og Kontoret for voldsoffererstatning er god og effektiv. I enkelte saker tar det lang tid før politidokumentene blir sendt over til Kontoret for voldsoffererstatning. Komiteen ber derfor om at departementet tar initiativ til et samarbeidsmøte mellom politiet, voldsoffererstatningsmyndigheten og departementet for å forbedre informasjonsutvekslingen, og at det i den forbindelse vurderes å legge oppgaven med å oversende dokumentene til stevnekontorene i det enkelte politidistrikt.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et samarbeidsmøte mellom politiet, voldsoffererstatningsmyndigheten og departementet for å forbedre informasjonsutvekslingen, og at det i den forbindelse vur-

deres å legge oppgaven med å oversende dokumentene til stevnekontorene i det enkelte politidistrikt.»

Til forslag 11, 12 og 13

Komiteen er opptatt av at ofre for kriminalitet sikres en koordinert og helhetlig offer- og pårørendeomsorg, og er positiv til bedringer i dagens ordning. Komiteen vil understreke at ordningen med rådgivningskontor er gjort permanent og styrket slik at det i dag finnes 14 rådgivningskontorer. Rådgivningskontorene er inkorporert i Kontoret for voldsoffererstatning. Det er også etablert en faglig og administrativ støttefunksjon for rådgivningskontorene. Dette er skritt på vei til en nasjonal «brottoffermyndighet» slik de har i Sverige. Komiteen mener en nasjonal kriminalitetsoffermyndighet kan bygge på de eksisterende strukturer som finnes, rådgivningskontorene og Kontoret for voldsoffererstatning. Komiteen ber derfor departementet om å vurdere å opprette en nasjonal kriminalitetsoffermyndighet basert på dagens eksisterende strukturer. Komiteen ber videre om at det i vurderingen av opprettelse av en nasjonal kriminalitetsoffermyndighet også ses hen til brottsoffermyndighetens øvrige arbeid og oppgaver, som for eksempel et voldsofferfond.

Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette en nasjonal kriminalitetsoffermyndighet basert på dagens eksisterende strukturer ved å se hen til den svenske Brottsoffermyndighetens arbeid og oppgaver, som for eksempel et voldsofferfond.»

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

1. Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av rettshjelpsrunskrivet for å vurdere en eventuell klargjøring av praksis knyttet til reglene om rettshjelp til fornærmede i utlandet.
2. Stortinget ber regjeringen vurdere en tydeliggjøring av kravet til kunnskap slik at foreldelsesfristen ikke løper før skadelidte har hatt faktisk kunnskap om den skadevoldende handlingen i tråd med vedtak ENV-2011-761 i Erstatningsnemnda.
3. Stortinget ber regjeringen vurdere om det kan lempes på foreldelseskravet på andre måter, for eksempel gjennom å se på vilkår for avbrytelse

- av foreldelse og muligheten for å frikoble voldsoffererstatningsregelverket fra de alminnelige foreldelsesreglene.
4. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et samarbeidsmøte mellom politiet, voldsoffererstatningsmyndigheten og departementet for å forbedre informasjonsutvekslingen, og at det i den forbindelse vurderes å legge oppgaven med å
 5. Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette en nasjonal kriminalitetsoffermyndighet basert på dagens eksisterende strukturer ved å se hen til den svenske Brottsoffermyndighetens arbeid og oppgaver, som for eksempel et voldsofferfond.

Oslo, i justiskomiteen, den 17. januar 2012

Per Sandberg

leder

Akhtar Chaudhry

ordfører

Vedlegg

Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til justiskomiteen, datert 31. oktober 2011

Representantforslag 156 S (2010-2011) - Anmodning om departementets uttalelse i endringer i voldsoffererstatningsloven og opprettelse av en offeromsorg

Jeg viser til Justiskomiteens brev 14. september 2011, med anmodning om min uttalelse i forbindelse med representantforslag 156 S (2010-2011) fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Hans Frode Kieland Asmyhr, Åse Michaelsen og Morten Ørsal Johansen om endringer i voldsoffererstatningsloven og opprettelse av en offeromsorg.

Representantforslag 156 S (2010-2011) inneholder forslag om at Stortinget ber regjeringen fremme 13 forskjellige forslag til endring av voldsoffererstatningsloven og offeromsorgen.

Jeg vil innledningsvis påpeke at Regjeringen er opptatt av at voldsofre skal få flere og bedre rettigheter, og også av at voldsoffererstatningsordningen fungerer etter formålet slik at voldsofre blir likebehandlet og får den erstatningen de har krav på. Jeg kommenterer nedenfor forslagene fortløpende.

1. Klagebehandling

I representantforslaget foreslås det at det nåværende klageorganet, Erstatningsnemnda for voldsofre (Nemnda), byttes ut med en ny og bredere sammensatt nemnd bestående av en jurist/advokat, psykolog som kan forholde seg til posttraumatisk stresslidelse (PTSD), lege, politi og en brukerrepresentant.

Departementet har flere ganger sett på hvordan klagebehandlingen best kan organiseres for å sikre kvalitet og effektivitet. Nemnda innehar betydelig faglig kompetanse og erfaring fra saksfeltet. Leder og et medlem har juridisk embetseksamen og et medlem er spesialist i psykiatri med god kunnskap om vold og traumer. Dette er en sammensetning som gir Nemnda solid medisinsk kompetanse i tillegg til den juridiske. Jeg er av den oppfatning at Nemnda gjør et godt arbeid i dag.

Som det er redegjort for i høringsnotat 15. juni 2010 om endringer i voldsoffererstatningsloven, kan det å benytte seg av nemnd til klagebehandlingen by på utfordringer når det gjelder kapasitet og saksbehandlingstid. Så lenge medlemmene av en nemnd skal inneha en annen stilling ved siden av, er det begrenset hvor mange saker en og samme nemnd kan behandle. Dersom Nemnda skal bestå av flere medlemmer, vil desto mer tid gå med til administrasjon.

Som representantene påpeker, er det viktig å unngå at saksbehandlingstiden blir for lang. Jeg mener også at det er viktig å sikre likebehandling av voldsofre og har dessuten som mål at midlene som går til voldsoffererstatningsordningen i størst mulig grad kommer voldsofrene til gode og ikke blir brukt opp på saksbehandling. Jeg mener derfor at det ikke er hensiktsmessig å opprette en bredere sammensatt nemnd. Jeg vil også minne om at voldsofre, i tillegg til å klage på erstatningsvedtaket, har adgang til å klage saken inn for domstolene. Likevel har svært få voldsoffererstatningssaker vært fremmet for domstolene.

Som kjent foreslår regjeringen i statsbudsjettet for 2012 å styrke bevilgningen til Kontoret for voldsoffererstatning og Statens sivilrettsforvaltning. Dette vil bidra til en hurtigere behandling av søknader om voldsoffererstatning, også ved Erstatningsnemnda for voldsofre.

Et annet forbedringstiltak er å endre formuleringen i vedtakene. Generelt sett kan det bli tydeligere for søkerne at de relevante opplysningene i sakene deres er vurdert, og det kan bli mer forståelige forklaringer på hvorfor avgjørelsene ble som de gjorde. Justisdepartementet har i samarbeid med Kontoret for voldsoffererstatning allerede begynt arbeidet med å endre malene til vedtakene.

2. Voldsoffererstatning til pårørende

Representantene foreslår at også offerets nærmeste familiemedlemmer eller personer forsørget av offeret, får rett til voldsoffererstatning.

Etter dagens voldsoffererstatningsordning er det i utgangspunktet bare der den som er strafferettslig fornærmet dør som følge av voldshandlingen, at de pårørende har krav på erstatning. Dette følger av uttrykket «etterlatte» i lovens ordlyd. Der den som er strafferettslig fornærmet overlever, kan pårørende unntaksvis bli tilkjent erstatning fra skadevolder etter alminnelige erstatningsregler. I særskilte tilfelle kan pårørende da være berettiget til voldsoffererstatning på linje med dem som den straffbare handlingen er rettet mot. Av betydning ved vurderingen av om man er i en slik stilling er blant annet pårørendes forhold til den skadede, hva den skadede ble utsatt for, hvilken skade den pårørende selv er påført, om det foreligger årsakssammenheng mellom den straffbare handlingen og skaden den pårørende er påført, og hvor nær pårørende var den straffbare handlingen.

3. *Utlandssaker*

I representantforslaget foreslås det også at det legges frem en sak for Stortinget om endring i voldsoffererstatningsloven, slik at voldsoffererstatning også ytes til norske statsborgere med fast bopel i Norge, men som oppholdt seg i utlandet da voldshandlingen ble utført.

Hovedregelen er at voldsoffererstatning bare ytes når den skadevoldende handlingen har skjedd i Norge. Lovens hovedregel må ses i lys av voldsoffererstatningsordningens begrunnelse som blant annet er en erkjennelse av statens ansvar for å sikre individet mot voldsovergrep i Norge. Det er derfor etter mitt syn naturlig at det er myndighetene i det land der den kriminelle handling har skjedd, som bør være ansvarlig for å tilkjenne voldsoffererstatning til ofre som er påført skader i vedkommende land. Dette prinsippet er også slått fast i den europeiske konvensjonen om voldsoffererstatning artikkel 3.

Prinsippet om at det er den stat på hvis territorium den skadevoldende handling har skjedd som også skal erstatte skaden, bør gjelde også overfor stater som ikke er tilsluttet konvensjonen. Dersom særlige grunner tilsier det, vil en søker som er påført skader i utlandet kunne få voldsoffererstatning etter den norske ordningen.

I EU har man satt i gang et omfattende arbeid for styrke voldsofrenes stilling. I mai 2011 la EU-kommisjonen frem et direktivforslag som blant annet skal styrke voldsofrenes rett til erstatning og sikre at en person som blir utsatt for vold i et annet EU-land får voldsoffererstatning i dette landet. Dersom forslaget blir vedtatt, innebærer det at nordmenn som blir utsatt for vold i EU-land lettere vil kunne få voldsoffererstatning i dette landet. Direktivet inneholder også forslag som skal føre til bedre samarbeid mellom landene i disse sakene. Det er videre lagt vekt på at ofrene skal få bedre informasjon om sine rettigheter enn de får i dag.

For ordens skyld minner jeg om at blant annet Kontoret for voldsoffererstatning, Rådgivningskontorene for voldsofre og bistandsadvokat (der slik er oppnevnt) kan hjelpe ofrene med å søke voldsoffererstatning fra myndighetene i andre stater.

4. *Bistandsadvokat i utlandet*

Representantene foreslår å innføre rett til bistandsadvokat for norske borgere som blir utsatt for overgrep eller annen alvorlig kriminalitet i utlandet.

Hvorvidt norske borgere utsatt for straffbare handlinger i utlandet, har rett til gratis bistand fra advokat i straffesaker som behandles for domstoler i utlandet, beror i utgangspunktet på regelverket i det landet hvor saken behandles. Det kan imidlertid på visse vilkår gis rettshjelp etter den norske rettshjelpordningen. Den rette adressaten for en begjæring om

rettshjelp i slike saker er Fylkesmannen i Oslo og Akershus, da norske domstoler ikke kan oppnevne bistandsadvokat i saker som ikke etterforskes eller behandles i Norge. En utvidelse av bistandsadvokatordningen til å gjelde fornærmede etter straffbare handlinger i utlandet ble vurdert og frarådet av fornærmedeutvalget i NOU 2006: 10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter. Departementet sa seg enig i denne vurderingen i *Ot.prp.nr.11 (2007-2008)* Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte), og står fortsatt fast ved at eventuell rettshjelp til fornærmede etter straffbare handlinger i utlandet må vurderes etter lov om fri rettshjelp og ikke etter bistandsadvokatordningen i straffeprosessloven.

I saker for utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan kan Fylkesmannen i Oslo og Akershus unntaksvis innvilge helt eller delvis dekning av advokatutgifter til norsk eller utenlandsk advokat dersom de økonomiske vilkår er oppfylt og særlige grunner taler for det, jf. lov om fri rettshjelp § 12 annet ledd. Både fornærmede i straffesaker i utlandet og etterlatte etter personer som er døde som følge av en straffbar handling i utlandet kan søke om rettshjelp etter denne bestemmelsen. En forutsetning for å gi rettshjelp, er at det ikke er en ordning for å dekke juridisk bistand i det landet saken behandles, eventuelt at rettshjelpsordningen der ikke ivaretar grunnleggende rettssikkerhetsbehov, se Justis- og politidepartementets rundskriv G-12/05 (rettshjelprundskrivet) punkt 8.3. Fylkesmannen i Oslo- og Akershus har tidligere opplyst at de fleste som har søkt dem om rettshjelp etter å ha blitt utsatt for alvorlig kriminalitet i utlandet helt eller delvis har fått innvilget søknadene.

EU-kommisjonens nye direktivforslag inneholder også forslag som vil styrke kriminalitetsofres rettigheter til informasjon og deltakelse i straffesaken i det landet voldshandlingen fant sted. Dersom forslagene blir vedtatt, innebærer det at også nordmenn som blir utsatt for vold i et EU-land vil få styrkede rettigheter.

5. *Foreldelse*

Representantene foreslår at det i spesielle tilfeller kan fremmes krav om erstatning uavhengig av foreldelsesfrister, spesielt når det oppdages langtidsskader som posttraumatisk stresslidelse.

Spørsmålet om foreldelse er komplisert og er inngående redegjort for i høringsnotat av 15. juni 2010 om endringer i voldsoffererstatningsloven. Selv om et forhold er strafferettslig foreldet, vil det ikke nødvendigvis være for sent å søke om voldsoffererstatning. Etter voldsoffererstatningsloven gjelder også de sivilrettslige foreldelsesreglene - det er bare dersom et forhold er foreldet etter både de sivilrettslige

og strafferettslige foreldelsesreglene, at søknaden om voldsoffererstatning er foreldet. Etter de sivilrettslige foreldelsesreglene er utgangspunktet at kravet blir foreldet 3 år etter at skadelidte fikk kunnskap om skaden og skadevolder. Enkelte voldsoffer vil først ha slik kunnskap mange år etter hendelsen, og fristen vil først begynne å løpe da. Kravet blir likevel foreldet når det har gått 20 år fra den skadegjørende handling opphørte, men dersom offeret var under 18 år da handlingen skjedde gjelder ingen slik ytre ramme. Som nevnt i høringsnotatet, er jeg av den oppfatning at dagens regelverk tar høyde for de spesielle hensyn som gjør seg gjeldende for barn som har vært utsatt for overgrep og andre voldsofre som får skadevirkninger lenge etter at overgrep har funnet sted. Jeg mener derfor at det ikke er behov for en endring av foreldelsesreglene.

Foreldelsesreglene er kompliserte og det er behov for å gjøre disse mer kjent. Vi vil derfor ta med en redegjørelse om disse i en egnet proposisjon, samt sørge for at reglene er godt kjent blant Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre, politiet og bistandsadvokater.

6. *Sannsynlighetsovervekt*

I representantforslaget foreslås det at det legges frem en sak for Stortinget om endring i voldsoffererstatningsloven, slik at det kan gis erstatning dersom det er «sannsynlig», og ikke «klart sannsynlig», at skaden er forårsaket av en voldshandling.

Hovedregelen om bevisvurdering i sivile saker bygger på prinsippet om sannsynlighetsovervekt. Voldsoffererstatningsordningen bygger på alminnelig erstatningsrett, men i alle sakene er det en forutsetning at en straffbar handling har funnet sted. Høyesterett har i dom 5. juni 1996, inntatt i Rt 1996 s 864, fastslått at en person som er frifunnet for et straffbart forhold kan dømmes til å betale erstatning til skadelidte for det samme forholdet. Da er det imidlertid ikke nok at det foreligger sannsynlighetsovervekt for at skadevolder har utført handlingen, det må foreligge klar sannsynlighetsovervekt. Dette er fordi det for gjerningsmannen vil være belastende å bli dømt til å betale erstatning for et forhold som han er frifunnet for i straffesaken.

På denne bakgrunn kan vi ikke endre dagens beviskrav i voldsoffererstatningsloven.

Jeg presiserer imidlertid at kravet til «klar sannsynlighetsovervekt» bare gjelder spørsmålet om en straffbar handling har funnet sted. Andre bevisstema, som for eksempel om det foreligger adekvat årsaksammenheng mellom den straffbare handling og skaden, skadens omfang, skadelidtes eventuelle medvirkning osv. er underlagt det ordinære beviskrav i sivile saker, dvs. at avgjørelsen skal baseres på det

faktiske saksforhold som fremstår som mest sannsynlig.

Jeg minner om at spørsmålet senest ble drøftet i Ot.prp. nr. 10 (2007-2008) om lov om endringer i lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven). Her anbefalte departementet at man i stedet for å lempe på beviskravet skulle sette inn ulike tiltak for å hjelpe voldsofrene med å få kravene sine dokumentert. I Besl. nr. 36 (2007-2008) ble det derfor tilføyet et nytt femte ledd i voldsoffererstatningslovens § 14 som innebærer at voldsofre i særlige tilfelle kan få dekket utgifter til innhenting av spesialisterklæring som et ledd i å få dokumentert sitt krav.

7. *Rask utbetaling av voldsoffererstatning*

Representantene foreslår at voldsofrene skal få utbetalt et erstatningsbeløp straks det er fastslått at vedkommende er berettiget til erstatning.

Utgangspunktet i voldsoffererstatningsloven er at søknad ikke kan behandles før straffesaken mot skadevolderen er endelig avgjort. Loven åpner imidlertid for at voldsoffermyndighetene kan gjøre unntak fra dette i særlige tilfeller. Dessuten åpner loven for at Kontoret for voldsoffererstatning kan utbetale forskudd på erstatning eller behandle erstatningskravet i flere omganger. Kontoret kan altså betale de delene av erstatningskravet det har tilstrekkelig dokumentasjon for, selv om behandlingen av andre deler av kravet må utstå til senere. Normalt krever det imidlertid en del dokumentasjon for å kunne fastslå at det med klar sannsynlighetsovervekt har skjedd en handling som gir rett til voldsoffererstatning og for å kunne fastslå hvor stor erstatning voldsofferet har krav på. Det er dermed ikke mulig å utbetale erstatningsbeløpene tilnærmet umiddelbart etter voldshandlingen har funnet sted.

Det arbeides kontinuerlig for å effektivisere saksbehandlingen hos Kontoret for voldsoffererstatning slik at voldsofrene raskest mulig skal kunne få utbetalt voldsoffererstatning. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2012 foreslått å øke bevilgningen med 30 millioner kr.

For øvrig bemerker jeg vil komme med mer utfyllende kommentarer i svar på brev fra Justiskomiteen 27. oktober 2011 hvor de spør om hvordan jeg ser for meg «bruken av den foreslåtte kapasitetsøkningen ved KfV og SRF».

8. *Lovens øvre grense for erstatning*

Også når det gjelder loven øvre grense for erstatning, vil jeg komme med mer utfyllende kommentarer i svar på brev fra Justiskomiteen 27. oktober 2011.

9. Utgifter til spesialisterklæring

Representantene foreslår at voldsoffererstatningsloven skal endres slik at utgifter til spesialisterklæringer alltid dekkes i de tilfellene der det ellers er innvilget voldsoffererstatning.

Dersom det er nødvendig å innhente erklæring fra medisinsk personale for å dokumentere skader man søker voldsoffererstatning for, kan man etter en nærmere vurdering få dekket utgiftene til dette. Det er viktig at utgifter til spesialisterklæringer dekkes i alle tilfelle hvor slike erklæringer er nødvendige for å treffe en riktig avgjørelse i saken. Det kan med andre ord også være rimelig at en part får dekket slike utgifter selv om han ikke skulle få medhold i søknaden. Slik er også gjeldende rett.

10. Politiets opplysningsplikt

Representantene foreslår at Stortinget skal be regjeringen om å foreslå å endre voldsoffererstatningsloven slik at politiets plikt til å opplyse om muligheten til å søke om erstatning, og politiets plikt til å opplyse om at erstatning kan nektes dersom fornærmede ikke krever erstatningskravet tatt med i straffesaken mot skadevolder, skal tas med i lovteksten. God informasjon til voldsofre er viktig. Politiets elektroniske saksbehandlingssystem er nå lagt opp slik at politiet i hver eneste sak skal opplyse om muligheten for å søke om voldsoffererstatning. Mitt inntrykk er at denne ordningen nå fungerer tilfredsstillende. Politiet skal gi informasjon til voldsofrene om voldsoffererstatning og bør også informere om tilbudet med Rådgivningskontorene for voldsofre, samt om støttetelefonen nr. 800 40 008. Politiet skal videre gi voldsoffererstatningsmyndighetene informasjon som de trenger for å treffe en riktig avgjørelse i saken, for eksempel sende over politidokumentene i saken. Jeg minner også om at bistandsadvokatens oppgaver også omfatter bistand til å fremme søknad om voldsoffererstatning.

11 og 12. Offerombud og nasjonal offeromsorg

Representantene foreslår at Stortinget skal be regjeringen om å opprette et ombud for kriminalitetsofre og deres pårørende. De ber også om at det opprettes en nasjonal offeromsorg og et eget voldsofferfond, begge etter modell av Brottsoffermyndigheten i Sverige. Forslagene om offerombud og en nasjonal offeromsorg ble begge behandlet i budsjettdebatt i Stortinget 6. desember 2010, forslag nr. 13 og nr. 15. Som representantene er kjent med, ble begge forslagene nedstemt. Det å skulle gjennomføre større reformer i offentlig sektor uten å få samlede og brede politiske løsninger, blir vanskelig.

Kriminalitetsbekjempelse og voldsofres rettigheter står helt sentralt i regjeringens justispolitiske

arbeid, og regjeringen har allerede iverksatt flere tiltak for å sikre en koordinert og helhetlig offer- og pårørendeomsorg. Fornærmedes og etterlattes rettigheter i straffeprosessen er styrket med virkning fra 1. januar 2008, bl.a. ved styrket rett til informasjon og kontradiksjon gjennom hele straffesaksbehandlingen, utvidet rett til bistandsadvokat, bedre kontakt med politi og påtalemyndighet, utvidet rett til å være til stede i rettsmøter, flere rettigheter i forbindelse med gjenopptakelse av straffesaker, rett til en kostnadsfri samtale med advokat før anmeldelse i saker som vil omfattes av bistandsadvokatordningen og heving av aldersgrensen for bruk av dommeravhør fra 14 til 16 år.

Videre er ordningen med rådgivningskontor for kriminalitetsofre gjort permanent og styrket ved at det har blitt opprettet flere kontorer. Det er i dag 14 rådgivningskontorer med god geografisk spredning rundt i landet. Mange av rådgiverne har bakgrunnen enten fra politiet eller fra helsetjenesten. Tjenesten er rettet mot alle som har vært utsatt for en kriminell handling og de som indirekte berøres av kriminelle handlinger og som ønsker hjelp. Det er ikke nødvendig at forholdet er anmeldt, og kontakten kan være anonym. Rådgivningskontorene gir medmenneskelig støtte og hjelp i en vanskelig situasjon, i tillegg til å bistå med råd, veiledning og informasjon. De gir også bistand til å søke om voldsoffer- og/eller rettferdsvederlag og kan hjelpe til med å formidle kontakt til behandlings- og hjelpeapparat, politi, rettsvesen, crisesentre mv.

Det er også etablert en egen støttetelefon for kriminalitetsofre, som betjenes av rådgivere ved rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Tjenesten er rettet mot alle som har vært utsatt for en kriminell handling og de som indirekte berøres av kriminelle handlinger og som ønsker hjelp. De som betjener telefonen, skal både lytte og støtte, i tillegg til å veilede og formidle kontakt til aktuelle instanser som kan hjelpe vedkommende videre.

Videre har vi Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og Regionale kunnskapssentre om vold og traumatisk stress (RKVTS).

Justisdepartementet har en løpende vurdering av hvordan vi best kan ivareta de som blir utsatt for kriminalitet. De mange endringene i voldsoffererstatningsordningen som jeg har vist til ovenfor, viser dette. Vi har et felles ønske om god oppfølging av kriminalitetsofre, og jeg tar med meg representantforslagene og andre gode forslag i det videre arbeidet med å utvikle ordningen. I vårt arbeid med utvikling av voldsofres rettigheter vil det også kunne være aktuelt å se hen til Brottsoffermyndigheten i Sverige, og jeg viser i den anledning til mitt svar 29.11.2010 på skriftlig spørsmål nr. 361 fra representanten Kieland Asmyhr.

13. Voldsofferfond

Forslaget om å opprette et eget voldsofferfond, der den enkelte kriminelle pålegges å betale inn en viss sum/prosentsats til fondet, har tidligere blitt vurdert, sist ved høringsnotat 08.04.2005 om utkast til endringer i voldsoffererstatningsloven. Justisdepartementet valgte den gang ikke å anbefale å opprette et voldsofferfond. Dette hang blant annet sammen med at et slikt fond uansett ville gi begrenset med midler,

særlig sett i forhold til utgiftene til å administrere fondet, videre at det kan støte an mot den alminnelige rettsfølelsen i en del av befolkningen å pålegge en avgift til et kriminalitetsofferfond ved forseelser og andre forbrytelser som har liten sammenheng med fondets formål. Jeg viser også i denne anledning til mitt svar 29.11.2010 på skriftlig spørsmål nr. 361 fra representanten Kielland Asmyhr.

